

Religion, respekt og revolution¹

At forstå religionens kulturelle og sociale væsen og dens historiske rolle i Mellemøsten er afgørende for, om Vesten kan spille en meningsfuld rolle i at medvirke til at stabilisere regionen med en interreligiøs dialog, der udviser dyb respekt for islam, mener Storbritanniens forhenværende premierminister.

Tekst: Tony Blair²

Politik er ofte kunsten at forstå det komplicerede og komplekse samspil mellem et stort antal faktorer, hvoraf nogle ikke altid er indlysende ved første øjekast. Jeg oplever dog tit, at et nærmere kig på det indlysende kan vise os vej fremad og forme vores forståelse af et bestemt problem.

Tag fx fredsprocessen i Nordirland. Det var indlysende, at religion var vigtig for irerne, men hvorfor? Svaret er, at for rigtig mange mennesker handler religion ikke blot om hvordan vi lever eller dør, men drejer sig om mange andre ting: historie, identitet og tilhørsforhold. Det handler om kultur, tradition, mening og livsforståelse. At erkende dette var afgørende for at kunne nå frem til en løsning. Dette gjaldt ikke kun for Nordirland: en grundlæggende forståelse for religionens rolle i det offentlige rum er helt afgørende i mange situationer.

Dette er tydeligvis tilfældet i de begivenheder, som for tiden udspiller sig i Mellemøsten ligesom de seneste drøftelser mellem repræsentanter fra de pakistanske og indiske myndigheder om genoptagelse af fredsforhandlingerne efter terrorangrebene i Mumbai; eller dannelsen af den nye stat i Sudan eller de religiøst motiverede drab i Indonesien (selv om der gøres store fremskridt i landet mht. religiøs tolerance). Dertil

¹ Kommentar bragt i det engelske tidsskrift The Tablet den 12. marts, www.thetablet.co.uk.

² Tony Blair var Storbritanniens premierminister fra 1997 til 2007, og er i dag ansat som FNs særlige udsending i Mellemøsten

kommer debatten om blasfemilovene og deres konsekvenser for de religiøse mindretal (som vi for nylig har set det i Pakistan) og dialogen om multikulturalisme i Tyskland og Storbritannien.

Over hele verden er en ny type af debat ved at tage form. Samtidig med at kredse omkring integration eller protektionisme, drejer den sig især om spørgsmål i relation til kultur og integration – langt mere vitale og potentielt mere sprængfarlige spørgsmål. I Mellemøsten handler det om Vesten grundlæggende respekterer islam eller ej; og den israelsk-palæstinensiske konflikt er rig på dette.

I Europa drejer debatten sig om vores forsøg på at integrere kulturer bærer frugt eller ej, og – for så vidt man mener det sidste – om vores 'generøsitet' omkring indvandring og multikulturalisme er blevet misbrugt. Det synes ofte som om 'værtslandene' bliver uretmæssigt udnyttet af mennesker, der nok ønsker sig de vestlige landes goder, men ikke ønsker deres værdier. Den økonomiske krise er med til at forstærke de kulturelle forskelle.

For at kunne løfte denne udfordring er demokrati og selv økonomiske forandringer ikke nok. Der er også behov for sociale forandringer. Ønsker vi samfund, der er tolerante overfor andre religioner og kulturer end vore egne; eller ønsker vi på grund af usikkerheden og den økonomiske krise at lukke døren og fortrinsvist at lede efter det, nogle kalder 'vores eget'? Og ønsker vi åbne samfund, hvad er så betingelserne herfor?

Den vigtigste lære vi utvetydigt kan udlede af Europas historie er, at vi taber, når vi lukker døren. Var dette sandt tidligere, hvor meget desto mere sandt er det ikke i en globaliseret tidsalder, hvor teknologi i form af massemedier og sociale medier gør verden mindre.

Dette gælder især i Mellemøsten, hvor flere ting er på spil. Dels tror regimerne, som ofte støttes af de vestlige lande, at deres befolkninger skal holdes i et jerngreb for at forhindre, at ukontrollable og yderliggående kræfter slippes løs. Dels er der i disse lande grupper, jeg vil betegne som modernisterne. Disse er åbne omkring politiske, økonomiske og sociale spørgsmål. Vi bør klart støtte en stabil udvikling af disse modernistiske tendenser og de herskere i regionen, der ønsker at fremme en sådan udvikling.

Disse lever dog i et område, hvor religionen spiller en vital – hvis ikke ligefrem afgørende – rolle i samfundet. Dette kan man ikke et øjeblik se bort fra. Spørg hvor mange europæere der mener, at religionen spiller en vigtig rolle og omkring 30-35 procent vil svare 'ja'. I Mellemøsten vil det være 90-95 procent.

Det springende punkt er, at man kun kan forstå Mellemøsten ved at forstå religionens rolle i regionen. Religionen påvirker på afgørende vis hvordan de seneste udviklinger er med til at omforme de mellemøstlige lande. Hvis der i kølvandet på demokratiet følger en åben holdning til såvel økonomien som samfundet og religionen, vil dette

være yderst gavnligt. Sker det ikke, vil udviklingen resultere i en stigende uro og fremmedgørelse mellem den østlige og den vestlige verden.

For mig at se, er den interreligiøse dialog den manglende brik i Mellemøst-politikken. Hvis muslimerne ikke føler, at islam respekteres af Vesten, må svaret være at opmuntre til en dialog, der fjerner denne skepsis. Dette begynder allerede i skolen, bør analyseres og diskuteres på universiteterne og bør forankres i den politiske, sociale og kulturelle udveksling.

Ligesom i Nordirland er grundene til at religion spiller en vigtig rolle i Mellemøsten, at det handler om så meget mere end bare religion. Opnås der i Mellemøsten politiske forandringer uden at være socialt forankret i en åben holdning overfor andre, vil der blot være tale om en halvfærdig og uafsluttet revolution og de økonomiske forandringer, der er så afgørende for forbedring af befolkningens forhold, vil ligeledes spille fallit. Sådanne forandringer kan ikke gennemføres uden at islam – og vi alle – accepterer, at vi lever i det 21. århundrede.

Det er derfor vores opgave i dette øjeblik at række hånden ud; at åbne og ikke lukke vores sind; at presse på for retfærdighed og fred; at samarbejde med modernisterne og give dem håb; og det er deres opgave at lede, at tage imod vores fremstrakte hånd, at vise alle folk respekt og lighed, såvel troende som ikke-troende. En sådan forandring kan styres over tid og med forsigtighed, men den må med nødvendighed komme.

Det er derfor at vi, trods den nuværende usikkerhed og ustabilitet, bør vise et fornyet engagement for staten Israels sikkerhed og betydningen af at palæstinenserne har en internationalt anerkendt stat. Nu er tiden kommet til at bevise, at hvis fred mellem israelere og palæstinensere er havnet i en blindgyde, findes der stor vilje til at fjerne forhindringerne og haste fremad. Vore ambitioner må være dristige uanset hvor svære de måtte være at gennemføre.

Uanset hvor man vender sig i dag spiller religion en vigtig rolle og intet sted mere end i Mellemøsten. Troen motiverer. At forstå troen og dens tilhængere, dens tilbøjeligheder og dens strukturer, kan være lige så vigtig som at forstå en nations bruttonationalprodukt, dens økonomi og dens ressourcer. Religiøs opmærksomhed er lige så vigtig som at være bevidst om køn eller race. For politikere, forretningsfolk eller alment interesserede medborgere er viden om et lands eller en religions trosperspektiv en grundlæggende del af det, at forstå det.

Der findes bogstaveligt talt hundredvis af hjemmesider – velfinansierede og med mange læsere – som plæderer for en snæver, ja endda et ekstremistisk syn på verden og troen. Mit eget Faith Foundation-initiativ³ forsøger at fremme en åben opfattelse, der er baseret på en vision om gensidig respekt og forståelse mellem mennesker fra forskellige religioner. Vi driver nu et skoleprojekt i mere end 15 lande med tusindvis af elever og et universitetsprogram med otte universiteter i verdensklasse, og stadig flere tilslutter sig programmet.

³ Initiativ til fremme af interreligiøse dialog

Dette er blot begyndelsen. Det er helt afgørende med en alliance af troende, der støtter det muslimske flertal mod de trusler, som de og vi nu står overfor. Den nuværende udvikling i Mellemøsten kan måske virke destabiliserende, men er samtidig fuld af løfter på den lidt længere bane. Selv om visse muslimske modernister er fristet til at mene, at Vesten ikke viser islam respekt. En opgave for den interreligiøse dialog er utvetydigt at vise, at det ikke forholder sig sådan.